

Metodické informácie

k príprave projektov rozpočtových a príspevkových organizácií MK SR v oblasti kultúry osôb so zdravotným postihnutím (príručka)

Táto časť textu obsahuje metodické informácie o tom s akými typmi bariér sa osoby so zdravotným postihnutím najčastejšie stretávajú a tiež informácie o tom, ako odstraňovať bariéry pri príprave kultúrneho podujatia.

I. Informácia o rozmanitých typoch bariér v živote osôb so zdravotným postihnutím

V tejto informácii sú použité výsledky prieskumu, ktorý iniciovala pracovná skupina MK SR k problematike debarierizácie a uľahčenia prístupu osôb so zdravotným postihnutím ku kultúre z pohľadu mimovládnych organizácií rozvíjajúcich kultúru osôb so zdravotným postihnutím. Prieskum bol realizovaný formou dotazníka, ktorý obsahoval štyri otázky zamerané na problematiku exteriérovej, interiérovej a informačnej debarierizácie spoločnosti, nových iniciatív, spolupráce a financovania kultúrnych aktivít osôb so zdravotným postihnutím. Základným cieľom prieskumu bolo využiť získané informácie na prípravu projektov pre OZP v rámci rozpočtových a príspevkových organizácií MK SR.

1. Exteriérové a interiérové bariéry

Dôležité je pokračovať v zabezpečovaní **bezbariérového prístupu do budov** kultúrnych inštitúcií. Týka sa to viacerých druhov zdravotného postihnutia – telesné, zrakové, čiastočne chronické a pod. Pri interiérových bariérach (osoby s telesným postihnutím) ide o schody, úzke vstupné dvere bez možnosti otvorenia doširoka, malé vstupné dvere do výťahov úzke pre vozík, budovy bez výťahov, problémový prístup do hľadiska (napr. divadla, koncertnej siene a pod.), ďalej o **prispôbenie priestorov ľuďom so zrakovým postihnutím**, označovanie sedadiel, výraznejšie nápisy označujúce jednotlivé priestory, farebné zvýraznenie hrany prvého a posledného schodu schodiska, dostatočné osvetlenie. Opravy veľkých presklených plôch a pod. (o problematike hovorí vyhláška č. 532/2002 Z. z. o všeobecných technických požiadavkách na výstavbu a o všeobecných technických požiadavkách na stavby užívané osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie). **Chýbajú hygienické zariadenia** prispôbené potrebám stomikov, ktorí majú vývody, miestnosť pre prípadné problémy ľudí s hemofiliou, epileptikov – miestnosť nemusí byť používaná len na tieto účely. Pre nepočujúcich je dôležité zabezpečiť dobré osvetlenie na chodbách, pri vstupe do priestorov. Bariérou môžu byť aj **priestory bez označenia**, prípadne **zložité označenie**, zlá orientácia v priestore, nedostatok písomných **bulletinov**, sprievodcov po výstavách, zariadeniach a pod. K dispozícii by mala byť **pitná voda** napr. na zapitie liekov, pre OZP, ktorí sú dialyzovaní, ale aj ďalší.

2. Informačné bariéry

V kultúrnych zariadeniach **chýbajú najmä hmatové línie a audioguide** pri výstavách, **titulkovacie zariadenia** pri divadelných predstaveniach, **hmatom prístupné exponáty**, **reliéfne** mapy a obrázky, komentované audiovizuálne diela (audio description), najmä film a televízia a technické vybavenie umožňujúce individuálny odpočúvanie, je treba zvýšiť

úroveň čitateľnosti programov a iných tlačených materiálov pre návštevníkov s oslabeným zrakom a seniorov bez zníženia estetickej a umeleckej úrovne dokumentov, nedostatok informačných

materiálov v prístupných **elektronických textových formátoch a zvukových formátoch**. Chýbajú tiež **letáky a brožúry v ľahko čitateľnom a ľahko zrozumiteľnom štýle pre ľudí s mentálnym postihnutím EASY TO READ**. Nemusí ísť vždy o vydanie samostatných materiálov, ale ak ide o rozsiahlejší text, tak v rámci neho je potrebná aj prezentácia v jednoduchej, čitateľnej forme. Pre nedoslýchavých sú potrebné **indukčné slučky**, pre nepočujúcich **tlmočníci posunkovej reči**, chýbajú **titulkovacie zariadenia** pri divadelných predstaveniach – pri divadelných predstaveniach sa nedajú zabezpečiť titulky, všade v zahraničí to robia tlmočníci posunkovej reči nepočujúcich – napr. i v Čechách. Titulkovanie je vhodné len pri pozieraní filmov, programov a správ v TV. Chýbajú tiež textové, titulkované informácie napr. v múzeách a galériách, prakticky žiadne informácie nie sú spracované videoteknikou do posunkovej reči nepočujúcich osôb.

3. Podpora kultúrnych aktivít

Živá kultúra

Pre ďalší rozvoj kultúrnych potrieb osôb so zdravotným postihnutím sa uvažuje o spolupráci MK SR a mimovládnych organizácií na príprave **Týždňa kultúry osôb so zdravotným postihnutím**, na ktorom by aktívne vystupovali zdravotne postihnutí umelci spolu so zdravými, ktorí väčšinou nepoznajú možnosti a kreativitu osôb so zdravotným postihnutím v oblasti kultúry. Takýto týždeň kultúry by mohol obsahovať viacero multimediálnych kultúrnych aktivít - výstavy, tvorivé dielne, prednášky, semináre, koncerty, divadelné predstavenia, filmovú prehliadku a pod. - kde by sa mohli prezentovať napr. umelecké výrobky OZP, obrazy, fotografie. Súčasťou týždňa kultúry môže byť súťaž v speve, hraní na hudobných nástrojoch a pod.. U nevidiacich je treba hľadať možnosti bližšieho **komentára vystavených exponátov**, u sluchovo postihnutých zabezpečiť sprievod **tlmočníka posunkovej reči**, je treba tiež viac informačných **materiálov v ľahko čitateľnom štýle pre osoby s mentálnym postihnutím**.

Pre osoby so zdravotným postihnutím sú zaujímavé všetky typy umenia. Ide o aktivity, kde je možné zažiť si to na „vlastnej koži“. Sú pre nich možno ešte významnejšie (napr. ak nacvičujú divadlo, alebo na koncert, spev, maľujú), lebo zažijú pocit úspechu pred verejnosťou. Takéto aktivity majú dvojaký význam – jednak ich to samých posilňuje, sú integrovaní, začlenení, jednak má verejnosť možnosť vidieť, čo dokážu (to môže viesť k zmene postoju). **Možnosť verejnej prezentácie je dôležitá aj pre ľudí s mentálnym postihnutím** a je veľkou motiváciou k ich aktívnej práci. Cítia sa viac zapojení do spoločnosti a tieto aktivity považujú za zmysluplnú prácu. Zaujímavá je spolupráca so zdravými hercami, režisérmi a všetkými zúčastnenými (táto aktivita je dôležitá aj pri posilňovaní akceptácie osôb so zdravotným postihnutím v spoločnosti). **Pre nepočujúcich je dôležitá živá kultúra, ale spojená s tlmočníkmi posunkovej reči** - radi „počúvajú“ cez tlmočníka pesničky, divadelné predstavenia, výstavy (koncerty vážnej hudby nie sú vhodné pre nepočujúcich).

Písaná kultúra (periodická a neperiodická tlač)

Pre nevidiacich je **dôležitá digitalizácia kníh a časopisov** do prístupných elektronických textových formátov a automatický prevod do zvukových formátov prostredníctvom

syntetickej reči, vrátane vývoja **syntetizéra kvalitnej slovenskej reči**. Je tiež treba podporiť **výrobu a tlač hmatových kníh pre deti**, ktoré využívajú nevidiace deti, **preklad poviedok do ľahko-čitateľného štýlu pre deti s mentálnym postihnutím, tlač materiálov vo zväčšenom písme, týka sa nielen zrakovo postihnutých, ale aj starších ľudí**. Potrebné je tiež **vydávať literárne diela autorov so zdravotným postihnutím**, ako aj kultúrne publikácie, časopisy s kultúrnou tematikou (bez propagácie náboženstva alebo politiky).

Dôležité je tiež **vybudovanie knižnice s informáciami pre zdravotne postihnutých** a o zdravotne postihnutých, (zhromaždenie informácií a literatúry vydávanej organizáciami ZP, odborná literatúra o zdravotne a pre zdravotne postihnutých – medicínsky, sociálno-psychologický aspekt, ktorú by mohli využívať samotní ZP, ale aj majorita - študenti, odborníci a ľudia, ktorí pracujú so zdravotne postihnutými. Knižnica by bola rozšírená o predaj literatúry, možnosť čítania kníh, počúvania zvukových nahrávok spolu s kaviarničkou a cukrárnou, kde by mohli byť zamestnaní občania so zdravotným postihnutím – možný spoločný projekt MK SR a Národnej rady občanov so zdravotným postihnutím v SR. Prístupnosť tvorivých dielní a voľno-časových aktivít pre dospelých OZP. Dôležitá je tiež **osвета** v predmetnej oblasti napr. cez **podporu dokumentárnych filmov, informačných seminárov, workshopov, podpora kultúrneho vzdelávania**, zabezpečenie bezbariérového prístupu do všetkých kultúrnych ustanovizní.

4. Možnosti skvalitnenia a uľahčenia prístupu OZP ku kultúre – spolupráca a financovanie

Mimovládne organizácie pre rozvoj kultúry osôb so zdravotným postihnutím navrhujú **skvalitňovať spoluprácu s verejnou správou, podnikateľským sektorom, miestnou komunitou, so školami umeleckého zamerania, profesionálnymi kultúrnymi inštitúciami**, študentmi a zamestnancami ako lektormi, pričom je dôležitá odbornosť a profesionalita v jednotlivých druhoch umenia, ako aj spolupráca s odborníkmi pre jednotlivé druhy zdravotného postihnutia.

Významná je pre nich tiež **spolupráca s MK SR, múzeami, divadlami, ale aj ďalšími inštitúciami v pôsobnosti MK SR**, napr. možnosť účasti Národnej rady občanov so zdravotným postihnutím v SR a jej členských organizácií na každoročnom Mesiaci fotografie. Je tiež **naliehavé do spolupráce prizvať aj mestá a VÚC** (otázka podpory ľudí so zdravotným postihnutím aj v oblasti kultúry je pre mnohých ešte stále príťažou) a zapojiť do spolupráce rôzne agentúry.

Mimovládne organizácie považujú za dôležitú finančnú podporu aktivít zameraných na odborný a umelecký **rozvoj amatérskej umeleckej činnosti**, prehliadok a súťaží amatérskej a umeleckej činnosti, podporu dopĺňovania existujúcich a vyrábaných audiovizuálnych diel komentármi pre nevidiacich (audio description), **podporu nákupu zariadení umožňujúcich reprodukciu** komentára v klubových a podobných priestoroch organizácií OZP. Dôležité sú **zľavy na kultúrne predstavenia – divadlá, kiná, propagácia kultúrnych pamiatok, prírodného bohatstva Slovenska – z hľadiska prístupnosti pre OZP**. Za dôležité považujú vytvorenie relácií – televíznych a rozhlasových, ktoré by si pripravovali samotní občania so zdravotným postihnutím v spolupráci s odborníkmi s televízie a rozhlasu. Relácie by sa mohli striedať podľa jednotlivých druhov ZP, kde by mohli sami OZP ukázať verejnosti čo dokážu a to nielen v oblasti kultúry. Je tiež treba podporiť podujatia organizované organizáciami občanov so zdravotným postihnutím a **financovať individuálnych umelcov so zdravotným postihnutím**, ako aj zabrániť výstavbe a rekonštrukcii kultúrnych zariadení, ktoré by boli bariérové.

Dôležité je tiež **financovanie kampaní na podporu pozitívneho vnímania občanov s postihnutím** zdravou populáciou, **odmeňovanie ľudí pracujúcich s OZP**, (príliš často sa stavia na dobrovoľnosti), **prenájom** techniky, priestorov, **propagácia**, audio a video materiály nielen súčasné, ale aj **fono a videotéky** z predchádzajúcich udalostí.

V oblasti finančnej podpory je potrebné **skvalitniť viac zdroje financovania, možnosť čerpania finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov, doplniť prostriedky do štátneho rozpočtu na aktivity pre OZP z lotérií**. Je treba riešiť **financovanie tlmočníkov posunkovej reči nepočujúcich**, ktorí budú špecificky pripravovaní na túto prácu (v zahraničí, sú tlmočníci platení priamo divadlom, resp. príslušným štátnym orgánom). Je tiež potrebný **väčší objem finančných prostriedkov garantovaných pre projekty OZP**.

II. Informácie slúžiace k úspešnej príprave kultúrnych podujatí (výstavy, divadlá, koncerty, workshopy, konferencie, semináre a pod.) pre osoby so zdravotným postihnutím

Existuje veľa typov zdravotného postihnutia, ktoré majú rôzne následky a osobám takto postihnutým spôsobujú rôzne prekážky. Môže ísť o obmedzenú pohyblivosť, môže ísť o zrakové postihnutie, sluchové, mentálne a psychické a tiež chronické ochorenie. Všetky tieto postihnutia majú ešte mnoho svojich variantov.

Samotná dizabilita (typ postihnutia) nepredstavuje prekážku, ale sa stáva handicapom vtedy, keď narazíme na bariéry. V podstate možno povedať, že prostredie veľmi často rozhoduje o tom, či sa osoby so zdravotným postihnutím môžu plne zapojiť do života spoločnosti na princípoch rovnosti, ako ostatní zdraví občania.

Dôležitou súčasťou života každého z nás sú rôzne kultúrne podujatia. Často sú na miestach, kde sú bariéry nielen pre telesne postihnutých, ale aj pre iných postihnutých (starších ľudí, tehotné ženy a pod.) a organizátori si často neuvedomujú, čo prináša účasť na týchto podujatiach osobám so zdravotným postihnutím.

Široká dostupnosť kultúrneho podujatia pre OZP znamená vedieť o obmedzeniach priestoru, ale najmä vedieť s akými druhmi postihnutia treba počítať, či už ide o viditeľné alebo neviditeľné postihnutie. Ide o to, vedieť čo znamená dostupnosť pre osoby so zdravotným postihnutím a prečo je také dôležité, aby rôzne akcie boli usporadúvané na základe bezbariérovosti.

1. Ako riešiť exteriérové bariéry pri príprave kultúrneho podujatia pre OZP:

Parkovanie pre zdravotne postihnutých musí byť zabezpečené v blízkosti vchodu do budovy. Nesmie byť veľmi vzdialené pre osoby s obmedzenou mobilitou a inými postihnutiami. Aj vzdialenosť k zastávke autobusu musí byť krátka. Zábrany musia byť odstránené, aby sa osoby s obmedzenou mobilitou mohli pohybovať na vozíčkoch alebo pomocou chodítek aj vo vonkajšom prostredí budovy.

Prechody pre chodcov na ceste k budove, v ktorej sa uskutočňuje kultúrne podujatie musia byť vybavené zvukovou aj svetelnou signalizáciou pre ľudí so zrakovým alebo sluchovým postihnutím.

2. Ako riešiť interiérové bariéry pri príprave kultúrneho podujatia pre OZP

Hlavný vchod musí byť jasne označený, aby osoby so zrakovým alebo mentálnym postihnutím našli cestu na kultúrne podujatie sami.

Každé dvere musia byť dosť široké, aby mohol vstúpiť aj užívateľ vozíka. Dvere by sa mali otvárať automaticky, alebo treba zabezpečiť vrátnika.

Výťahy alebo rampy musia byť dostupné na schodištiach alebo schodíkoch pri vstupe do budovy, aby ľudia s obmedzenou mobilitou, s kardiovaskulárnym, prieduškovým alebo pľúcnym ochorením mohli vojsť.

Fajčenie nesmie byť povolené v celom interiéri kvôli osobám s astmou alebo alergiami. Je tiež dôležité, aby fajčenie nebolo povolené pri vchodoch a východoch, aby nijaký dym nemohol vniknúť do budovy. Fajčiari musia byť nasmerovaní na iné vhodné miesto pomocou označení a informácií.

Vstupná hala pre každého

Označenia jasne naznačujú cestu k rozličným miestnostiam alebo priestorom, aby ich osoby so zrakovým alebo mentálnym postihnutím mohli nájsť samé.

Telefóny musia byť umiestnené v takej výške, aby boli ľahko dosiahnuteľné aj pre vodičkarov. Telefóny musia mať zosilňovače, aby ich mohli užívať aj osoby so sluchovým postihnutím.

Textové telefóny musia byť tiež dostupné, aby ich mohli použiť osoby nepočujúce alebo nedoslýchavé.

Šatňa s možnosťami - jasné a zreteľné označenie, kde sa šatne nachádzajú, zjednodušujú osobám so zrakovým alebo mentálnym postihnutím nájsť cestu k nim.

Plocha podlahy musí byť dostatočne veľká, aby sa užívateľ vozíka mohol otočiť. Musí byť zabezpečená aj možnosť posadiť sa pri obliekaní alebo vyzliekaní.

Vešiaky musia byť umiestnené v takej výške, aby ich dosiahli osoby chodiace, aj tie na vozíku.

Zrkadlá majú byť umiestnené v primeranej výške pre každého.

Miesta s veľkou šírkou a označeniami - všetky otváracie dvere/ vstupy musia byť tak široké, aby osoby na vozíku mohli ľahko vstúpiť. Pri dverách musí byť dostatok miesta, aby bolo umožnené tam stáť, ak ich otvárame.

Podlaha v rozsahu priestoru pre otváranie dverí musí byť jasne označená. Inak by dvere mohli pri otváraní niekoho udrieť. Prahy nesmú byť umiestnené pri žiadnom vchode používanom počas konferencie.

Dvere, ktoré sa automaticky otvárajú smerom von, musia mať uzamkynanie, ktoré vylúči ich otváranie, ak niekto stojí v ich priestore. Dvere a okná musia byť jasne označené, aby ich ľudia s postihnutím zraku mohli odlíšiť od stien. Označenie rámov dverí a okien môže byť

urobené kontrastnou farbou k farbe steny. Dvere, najmä uzamkýnanie, by malo byť ľahko ovládateľné samotným postihnutým. Konvenčné zámky zriedkakedy vyhovujú osobám s obmedzenou pohyblivosťou prstov.

Veľké plochy skla musia byť jasne označené uprostred, aby do nich nikto nenarazil.

Pohyb v interiéri bez prekážok - schody nemajú byť príliš dlhé, lebo by ich ľudia s problémami pri chôdzi a s poruchami funkcie srdca nemohli používať. Na dlhších schodiskách musia byť zabudované oddychové plochy, rovnako zábradlie by malo byť po oboch stranách schodiska.

Rampy nemôžu byť príliš strmé - v prípade, že sú strmé, ťažko môžu byť použité osobami na vozíku, alebo s chodítkom. Ak sú rampy dlhé, musia na nich byť oddychové plošiny s možnosťou pridržať sa a oddýchnuť si. Každá rampa má mať zábradlie po oboch stranách.

Výtahy musia mať také rozmery, aby ich jednoducho mohol použiť aj užívateľ vozíka. Vo výťahu musia byť zabezpečené svetelné i zvukové informácie. Napríklad zvukové hlásenie o tom, na ktorom poschodí sa výťah nachádza.

Tlačidlá by mali mať aj reliéfne označenie, aby bolo možné cítiť, ktoré poschodie tlačidlo označuje. Tlačidlá by mali vyčnievať priamo zo steny, nevhodné sú tzv. "dotykové tlačidlá". Rovnako musia byť umiestnené tak, aby ich každý mohol dosiahnuť.

Dvere na výťahoch sa majú otvárať automaticky. Ak nie, musia ísť veľmi ľahko otvoriť rukou. Rovnako je potrebné, aby sa dali zabezpečiť v otvorenej polohe.

Toalety, ktoré môže použiť každý - plocha podlahy na toaletách musí byť dostatočná pre otočenie vozíka. Okolo WC musí byť dostatok miesta, aby bolo možné zaparkovať vozík a premiestniť sa na WC sedačku. Na každej strane toalety musia byť držadlá, aby uľahčili osobám pohyb v hocíjakom smere. Mali by sa dať ľahko zdvihnúť alebo zavrieť, prípadne uviesť ich do patričnej polohy.

Umývadlá s pákovou batériou sú potrebné preto, aby ľudia s oslabnutým svalstvom alebo obmedzením mobility mohli otvoriť a zavrieť kohútik.

Odkladacia plocha by mala byť umiestnená pri záchodovom sedadle, aby si tam ľudia so žalúdočnými, črevnými ochoreniami, alebo kolostómiou mohli položiť pomôcky.

Miestnosť, v ktorej prebieha kultúrna udalosť má byť zariadená ľahko a flexibilne. Miestnosť s pevne zabudovanými sedačkami nie je vhodná.

Dlažba by mala mať jednoduchý povrch bez schodíkov. Toto uľahčí prístup ľuďom s obmedzenou mobilitou. Vzhľadom na osoby s alergiami, ani koberec od steny k stene nie je vyhovujúci.

Akustika musí byť dobrá a je potrebný dobre fungujúci ozvučujúci systém, zvyšuje to možnosť účasti osôb so sluchovým postihnutím na prednáškach a tiež umožňuje takýmto účastníkom prezentovať sa.

Indukčné slučky majú byť dostupné a fungujúce (indukčná slučka je kábel, ktorý ohraničuje oblasť počúvania - vybrané zdroje zvukov sú pripojené na túto slučku). Rovnako sú potrebné

prenosné mikrofóny, aby sa ľudia s postihnutým sluchom mohli zúčastňovať napr. interaktívnych podujatí. Indukčné slučky môžu byť umiestnené aj na pódiu a mali by byť kontrolované pravidelne počas podujatia. Ak sa používa viac indukčných slučiek súčasne, vzdialenosť medzi nimi má byť taká veľká, alebo musia byť také kvalitné, aby sa vzájomne nerušili.

Elektrické osvetlenie na podujatiach musí byť kvalitné. Toto uľahčí situáciu osobám so zrakovým postihnutím, nepočujúcim pri sledovaní tlmočníka, nedoslýchavým, ktorí odčítavajú z pier.

Reflektor by mal byť namierený na aktérov kultúrneho podujatia a tlmočníka, aby boli dobre viditeľní aj vtedy, keď sú ostatné svetlá vypnuté.

Dobrá ventilácia bez vysušovania ovzdušia je potrebná pre všetkých. Pódium má byť navrhnuté tak, aby bolo dostupné aj pre účastníkov so zdravotným postihnutím.

Upratovanie a čistenie priestorov sa musí realizovať takým spôsobom, aby sa prach nevíril navôkol, napr. suchým alebo vlhkým mopom z mikrovlákien. Ak je používaný čistiaci prostriedok, musí byť neparfumovaný a neobsahujúci alergény.

Rezané ani črepníkové kvety nie sú povolené v priestoroch. Vyvarujte sa aj odovzdávaniu kvetov. Namiesto nich vyberte nejaký iný darček, ktorý nespôsobuje alergiu.

Prítomnosť zvierat nie je povolená v priestoroch budovy. Výnimkou sú vodiace psy, ktoré majú byť usadené, aby sa ľudia s alergiou na kožušinu nedostali do problémov.

Evakuácia - núdzové východy a poplašné zariadenie musia byť jasne označené a vybavené zvukovou i svetelnou signalizáciou. Musí byť možnosť vidieť aj počuť alarm, aby osoby so zrakovým alebo sluchovým postihnutím spozorovali, že budova má byť evakuovaná. Aj inštrukcie ako evakuovať zariadenie musia byť zreteľné. Toto sa týka všetkých častí budovy : hlavnej sály, oddychových hál, chodieb a WC zariadení, ubytovacích a stravovacích priestorov.

Špeciálne rampy musia byť k dispozícii v prípade, ak je do sály pre zhromaždenia niekoľko schodov hore alebo nadol, pretože výťahy sa v prípade poplachu nesmú používať. Inak by sa osoby s obmedzením mobility nemohli dostať von.

Personál objektu by mal byť dobre trénovaný pre prípad nevyhnutnosti evakuácie tak, aby vedel ako sa postarať aj o osoby so zdravotným postihnutím.

Pozvánka by mala obsahovať základné informácie dôležité pre osoby so zdravotným postihnutím (použitie jednoduchého textu, zreteľného písma, Braillovho písma a pod.).

Dostupnosť informácií - informácie o kultúrnom podujatí by mali byť dostupné pre všetkých (osoby so zrakovým, sluchovým, mentálnym a psychickým postihnutím a pod.). Týka sa to aj premietaných tituliek. Písaný text (bulletiny, letáky) má byť naformulovaný tak, aby bol ľahko čitateľný, nesmie obsahovať "ťažké slová" alebo dlhé vety. Prehľadby majú byť jasné a zrozumiteľné. Rovnako by mal byť zabezpečený materiál v Braillovom písme, na kazetách a disketách.

Dobrá prax – príklady projektov pre osoby so zdravotným postihnutím podporených v roku 2008 z rozpočtovej kapitoly Kultúra

Modelový projekt Slovenského národného múzea pre občanov so zrakovým postihnutím

Projekt sa pripravuje v Archeologickom múzeu v Bratislave – organizačná zložka Slovenského národného múzea. Ide o aktivitu určenú **občanom so zrakovým postihnutím** pod názvom „**Sprístupnenie časti expozície Najstaršie dejiny Slovenska pre nevidiacich a slabozrakých - Dejiny Slovákov a Slovenska**, ktorá bude trvalou súčasťou stálej expozície múzea. Projekt je financovaný cez programový prvok MK SR - prioritné projekty - v roku 2008 ide o sumu 1 290 000 Sk (42 820,16 €). Pri príprave projektu sa vychádzalo zo skúseností kolegov z partnerských inštitúcií z Českej republiky, Maďarska, Nemecka, spolupracovali tiež s domácimi inštitúciami - Úniou nevidiacich a slabozrakých a Slovenskou knižnicou pre nevidiacich v Levoči.

Súčasťou realizácie projektu je doplnenie stálej expozície o **hmatovú líniu a audiosprievodcu**. Ide vlastne o doplnenie stálej expozície múzea. S realizáciou projektu tiež súvisela príprava základných textov, konzultácie s expertmi, návrhy predmetov na repliky, prieskum trhu s potrebnými technológiami a zvukovými sprievodcami. Jeho realizačná fáza sa začala v druhom polroku 2008 s termínom uvedenia do konca decembra. **Celkové finančné náklady na projekt predstavujú sumu 2 250 000 Sk (74 686.32 €)**. V prvej etape realizácie sa predpokladá inštalovanie zvukových sprievodcov a vytvorenie hmatových exponátov pre nevidiacich a slabozrakých. V druhej etape(2009) sa predpokladá vytvorenie funkčných exponátov (možnosť skúšania funkcií predmetov - nielen zistenie tvaru) pre nevidiacich a slabozrakých, zriadenie hmatového štúdia, rozšírenie popisiek v Braillovom písme, ako aj vydanie katalógu.

Cieľom projektu je zapojenie iných zmyslov než je zrak - sluchu i hmatu. Pri vnímaní exponátov sluchom pôjde o zapožičiavanie prenosných audiazariadení so sprievodným slovom pre zrakovo postihnutých, v slovenčine, prípadne iných jazykoch pričom nepôjde iba o hovorenú formu prezentovaných textov expozície, ale aj o rozsiahlejšie komentáre k historickým obdobiam, ako aj vysvetlenia k používaným dobovým technológiám výroby a poskytovania služieb, umenia a kultúry. Pri vnímaní exponátov hmatom pôjde o vytvorenie sprievodcu v Braillovom písme, resp. reliéfny katalóg. Súčasťou projektu je vytvorenie hmatového štúdia. Od vstupu do budovy až do expozíciu určenú na „chytanie“ bude viesť „hmatová línia“ napr. šnúra na podstavcoch alebo „chodník na podlahe“ – zvukové signálne zariadenie. V rámci hmatového štúdia budú inštalované panely s textami v normálnom i Braillovom písme a predovšetkým epoxidové či kovové repliky určené na chytanie. Výstava bude sprístupnená v januári 2009.

Projekt Národnej rady občanov so zdravotným postihnutím v SR - Bariéry

MK SR podporilo v roku 2008 projekt Bariéry, ktorý realizuje Národná rada občanov so zdravotným postihnutím v SR. Ide o on-line internetovú súťaž fotografií zobrazujúcich bariéry ľudí so zdravotným postihnutím, s ktorými sa stretávajú vo svojom každodennom živote. Bariéry nie sú problémom len pre občanov so zdravotným postihnutím, ale aj pre starších spoluobčanov a mamičky s malými deťmi. Súťaž sa uskutoční v priebehu októbra s finančnou podporou Ministerstva kultúry SR v rámci Európskeho roka medzikultúrneho dialógu.

Fotografická súťaž s názvom „Bariéry“ je určená pre každého, kto sa chce pozrieť na okolie očami človeka so zdravotným postihnutím. Mnohé stavebné a iné úpravy sa stávajú „bariérami“ a pre ľudí so zdravotným postihnutím sú nepredstaviteľnými prekážkami, ktoré musia denne zdolať pri vykonávaní bežných činností. Prekonávanie vysokých chodníkov, strmých bezbariérových prístupov alebo komunikačných bariér sa rovná často výkonu vrcholových športovcov. Cieľom súťaže je preto „zviditeľniť“ každodenné prekážky, ktoré sú pre zdravé oči nepostrehnuteľné, ako aj upozorniť na pretrvávajúce nedostatky mestských komunikácií a nevyhovujúce spôsoby odstraňovania bariér. Často sú totiž riešené v duchu hesla „o nás bez nás“. MK SR podporilo tento projekt z grantového programu Kultúra znevýhodnených skupín obyvateľstva sumou 100 000 Sk (3 319.39 €).

Projekt Pegas - Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska – v spolupráci so Slovenským národným divadlom – pre občanov so zrakovým postihnutím

Únia nevidiacich a slabozrakých realizuje už viac rokov v spolupráci so Slovenským národným divadlom **Projekt Pegas**, ktorého cieľom je umožniť ľuďom so zrakovým postihnutím návštevu divadla a využiť (pri porozumení predstaveniam) bulletiny vyrobené v Braillovom písme. Bulletiny obsahujú základné informácie o predstavení a autorovi, približujú tiež spôsob realizácie podujatia a pod. Únia získala v roku 2008 z grantového systému MK SR - programu Kultúra znevýhodnených skupín obyvateľstva – podprogramu neperiodická tlač sumu 200 000 Sk (6 638.78 €).

Iné aktivity

Projekt Popolvár - občianske združenie Pro Vida a Slovenské národné divadlo – pre občanov so sluchovým postihnutím

V októbri 2008 uviedlo **Slovenské národné divadlo** v sále baletu a opery v novej budove SND pôvodný slovenský **tanečný muzikál Popolvár** v posunkovej reči. Divákmi boli nepočujúce deti z celého Slovenska, ktoré zažili zatiaľ nepoznaný divadelný zážitok. Netradičné uvedenie rozprávky organizovalo spolu so SND občianske združenie Pro Vida. Nešlo len o vizuálny zážitok, deťom boli určité **časti predstavenia tmočené do posunkovej reči**. Zároveň s tým boli premietané titulky, aby si mohli diváci prečítať základnú ideu každej scény. V súčasnosti sa však jedná len o jednorazový projekt.